

Käyttöbassetit, mitä huomioida tulevan pentueen ja yhdistelmän suunnittelussa.

4.1.2016

Miten saisimme parhaita käyttökoiria nyt ja tulevaisuudessa

Jalostuksesta on luonnollisesti tietoa ja kokemusta kirjoina, kokemuksina, tarinoina, netissä. Pyörää ei siis pidä eikä kannata keksiä uudestaan. Muutamia asioita mekin voimme silti nostaa esille, juuri niitä meitä koskevia. Rotumme ovat suhteellisen pieniä ja kaikki löydettävissä olevat ohjeet eivät sellaisenaan meille käy.

Mitä pitäisi ottaa huomioon – uroksen osalta?

Suunnittelu olisi hyvä aloittaa ajoissa, vähintään vuotta ennen astutusta. Tällöin on hyvää aikaa sopia asiat ja varmistaa oman narttunsa astutus siltä varalta, että uroksella on kysyntää muuallekin.

Uroksen valintaan on käytettävä aikaa ja harkintaa. Meillä on rajallinen määrä käytössä koeteltuja uroksia, ja näistäkin monella on samaa verta takanaan. Maantieteellisesti ne voivat olla kaukanakin toisistaan. Mikä on oma valmius ja mahdollisuus viettää muutama päivä lähellä urosta astutusaikana? Mieti ajankohdaksi tiistai-torstai, koska ne ovat hankalimmat järjestää vapaaksi.

Ellei kotimaasta löydä sopivanoloista urosta niin entä ulkomailta? Tai olisitko valmis oikein pitkäjänteiseen työhön ja hakisit itsellesi oman uroksen valmiiksi ja ehkä parin vuoden päästä käytettäväksi?

Onko oma narttusi iso vai pieni? Pentueen keskikoko on noin yhdistelmän keskikoko. Jos siis narttusi on ylärajalla niin valkkaa pienempi uros, ja vastaavasti alarajalla olevan nartun on hyvä etsiä itseään korkeampi uros.

Näyttelyitä ja kokeita kiertämällä näet muita koiria, tutustut niihin, niiden ominaisuuksiin ja tapaavat erilaisia koiranomistajia. Toisten kanssa tulee paremmin toimeen kuin toisten, tämä kuitenkin saisi vaikuttaa vain siinä tapauksessa, että urokset ovat muuten ominaisuuksiltaan tasoissa. Partneria etsitään koiralle, ei ihmisille.

Silti kemiat eivät aina kohtaa, koirillakaan. On hyvä varmistaa myös ”kakkosuros” siltä varalta, että astutus ensisijaisen uroksen kanssa ei onnistu. Tässä vaiheessa maantiede on suureksi avuksi, vaihto siirtymiseen vie aikaa ja sitä on käytössä vain 1-4 päivää, noin. Joista olet tässä vaiheessa saattanut jo osan käyttää.

Aiempi pentu- ja pentuemäärä. Monen rodun käyttämä suositus on, että koiran jälkeläismäärä ei saa ylittää 15% rodun kahden vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rotua Suomessa rekisteröidään 50 pentua vuodessa niin kahden vuoden rekisteröinnit tekevät 100 pentua. Näistä 15% on 15 koiraa,

eli keskimäärin kaksi-kolme pentuetta olisi yleissuositus koiraa kohti. Oikeasti rekisteröintimäärä tarkoittaa koko populaatiota maailmanlaajuisesti ja on moninkertainen, mutta Suomeen siirrettynä suositusten antama luku on pienenkuuloinen. Onko suunniteltu yhdistelmä niin uniikki, että Suomeen suhteutettuna jälkeläismäärät voitaisiin harkitusti ja perustellusti ”ylittää”?

Miten muuten valmistautua – nartun osalta?

Käyttötulos on hyvä olla olemassa. Sillä taataan, että periytetään toimivia ominaisuuksia. Jahdissa toimiva koira on vähimmäisvaatimus. Läpinäkyvyyden kannalta koetulos on syytä olla lisätietona ja parempi vaihtoehto kuin ”pelkkä” oma jahtikokemus.

Terveystutkimukset ovat käytännön pakko niin urokselle kuin nartulle. Eri roduilla on erilaisia pakollisia kokeita: silmät, lonkat, polvet jne. Tutkimusten pitää olla tehtyinä ja tulosten kunnossa ja lisäksi on hyvä kysellä ja kuulostella paitsi suoraan uroksen taustoista niin myös olla varuillaan oman narttunsa kaukaisemmista sukulaisista.

Mitä pitäisi ottaa huomioon – sukutauluista?

Vielä ei-niin-kauan-aikaa sitten linjalajostus oli ihan ok tapa jalostaa ja periyttää toimivia ominaisuuksia niin käytön kuin näyttökin osalta. On siis hyvin mahdollista, että löydät isä-tytär – jälkeläisiä joko uroksen tai nartun sukutaulusta. Nykytiedon valossa 10% on raja, jonka jälkeen sukusiitos on haitallinen. Isä-tytär (tai emä-poika) on 25%, serkukset 12.50%. Tällaisissa tapauksissa ole tietoinen ja erityisen utelias eikä suvun välttäminen ole huono tai poissuljettu vaihtoehto.

Mitä sukusiitos saisi sitten näyttää? Sen pitää näyttää yksilöille alle kymmenen, mutta suositeltavana ja tavoiteltavana rajana yhdistelmälle voisi pitää korkeintaan kolmosella alkavia lukemia. Nolla kuulostaa hyvältä, mutta se ei sen kummemmin takaa mitään tai ole itsessään tavoiteltava arvo.

Mitä muuta voisi ottaa huomioon?

Erittäin monta asiaa. Oikeat rotujärjestöt opastavat ulkomuototuomareita käyttöominaisuuksien perusteella. Koirat mitataan jokaiseen arvostelupöytäkirjaan ja näin pidetään tiedossa rodun pitkäaikainen korkeuskeskiarvo, jota voidaan säätää ja ohjata haluttuun suuntaan.

Karvanlaatu, tassujen muoto ja laatu, rungon pituus ja raskaus, kulmaukset, ... Nämä eivät ole vain ulkonäkökysymyksiä vaan mitä suurimmassa määrin vaikuttavat toimintaan metsässä. Ilman seurantaa ja tilastointia on vaikea sanoa mikä paljon, mikä vähän ja millä ei ole viime kädessä merkitystä.

Kennelliiton jalostusasiantuntija Katariina Mäkeä lainaten (Jalostuskoiran valinta. 2010.): ” Käyttö- ja työkoirilla rodunomainen rakenne saavutetaan käyttämällä jalostukseen koiria, jotka työskentelevät oikealla tavalla ja halukkaasti, ja ovat työssään kestäviä. Tarvittavaa rakennetta ei saada aikaan näyttelyarvostelujen perusteella. Vanhaa viisautta "form follows function" (muoto seuraa toimintaa) ei voi kääntää toisin päin.”

Samoin käyttöpuolella mm. sorkkaherkkyys (niin mejä kuin ajo), herättelyn määrä ja laatu, ... On paljon periytyviä ominaisuuksia, mutta toinen mokoma on opittuja. Osa ominaisuuksista on opitun ja perityn yhteistulos. Ilman tilastointia ja seurantaero näiden kohdalla on vaikea saada selville. Onneksemme esim. suomenajokoirilla on erittäin valistunut jalostustoimikunta, joka säännöllisesti tutkii ja selvittää omien sääntöjensä toimivuutta juuri ominaisuuksien arvostelun osalta. Sielläkin on kymmenien vuosien aikana saatu eroa periytyvyyden ja opitun ominaisuuden painotuksista ja missä määrin joku ominaisuus voidaan jakaa näiden kahden välillä.

Opittuja ominaisuuksia pyritään arvosteluissa välttämään, koska ne eivät ole periytyvyyden kannalta mielenkiintoisia. Mikä ei sulje pois mahdollisuutta, että hyvät perityt ominaisuudet voivat parantaa oppimiskykyä ja nostaa jonkin yksilön poikkeukselliseksi. Toisaalta neuvokas koira voi toisinaan peittää huonompia perittyjä ominaisuuksiaan erinomaisilla yksilötaitoillaan. Isossa joukossa tällaiset suodattuvat.

Mitä Käyttöbassetit ry tässä hakee tai ajaa takaa?

Erittäin pitkän tähtäimen tavoite on saada ominaisuuksiltaan parempia käyttökoiria, jotka ovat terveitä ja hyvännäköisiä ja luonteeltaan erinomaisia. Meidän pitää määrätietoisesti suosia käytössä kykyä näyttäneitä yksilöitä ja toisaalta tehdä kaikkemme, että valinnanvara jatkuvasti kasvaisi.

Käyttö- tai jälkivalioksi vaaditaan näyttelytulos. Yksi tulevaisuuden keino on rotumääritelmän mukaisesti vaatia käyttötulosmuotovalion edellytyksenä. Tätä kautta saisimme lisää koekäyntejä ja lisää tilastoja jalostuksen ja kasvattamisen avuksi. Samalla rotujemme kiinnostavuus ”pelkkien” näyttelyihmisten keskuudessa ehkä vähenisi.

Terveys. Eräällä kirjoittamiseen osallistuneella kasvattajalla on omakohtaista kokemusta mahdollisesti epileptisistä kasvateista. Kohtaukset vaativat ajokokemuksen kiihkoa ja/tai fyysistä rasitusta. Paljonko meillä on epilepsiaan tai sen tyyppiin kohtauksiin taipuvaisia yksilöitä, mutta taipumus ei tule esiin ilman kovaa käyttöä? Jolloin taipumus saattaa periytyä kenenkään tietämättä. On myös muita ongelmia, jotka paljastuvat rasituksen kautta (esim. piilevä sydänvika, erilaiset rakenneongelmat, nivelrikot jne.).

- Ruokavalio. Edellä mainittu yksilö on kirjoitushetkellä ollut ilman kohtauksia lähes vuoden saatuaan niitä muutaman sita ennen noin kuukausittain. Lääkitys ei auttanut, mutta ruokavalion vaihdos viljattomaan nappulaan on pitänyt kohtaukset loitolla.

Jos ja kun joku haluaa ulkomailta uutta verta Suomeen tuoda niin näitä hankkeita pitää tukea tiedotuksella, kokemusten jakamisella, yhteyksillä. Sitä helpointa naapuriapua samoin sukujuurin ilman käyttötaustaa ei ole syytä kannustaa hankkimaan vaan opastaa sinne, mistä taustoja voisi saada selville. Sitä kautta toivottavasti saisimme käyttötaustaisia yksilöitä sellaisista kenneleistä, jotka omissa maissaan ovat sitoutuneet vastaaviin päämäärin kuin itse koitamme luoda ja noudattaa.

Kaikki pennut pitää koittaa saada harrastaviin perheisiin. Tosiasia kuitenkin on, että jokaiselle pennulle on vaikea tällainen löytää. Ei siis ole synti eikä häpeä eikä kenenkään pidä kanssakasvattajia tai itseään tuomita, jos jokin yksilö menisikin "vain" lemmikkikoiraksi.

